

ефективного агровиробництва в степових регіонах України, де якраз і зафіксоване найбільш активне їх знищення¹.

Отже, при дослідженні питання правового забезпечення інноваційної інфраструктури лісопромислового комплексу України можна зробити наступні висновки:

1. Законодавство України, на сьогоднішній день, перебуває у кризовому положенні, адже норми, що були прийняті раніше вже є застарілими, а нові ще перебувають у розробці.

2. Недосконалість системи управління та розвитку лісового господарства, відсутність правових та економічних механізмів, стимулювання запровадження природозберігаючих технологій, невизначеність правового статусу щодо управління землями під позахисними лісовими смугами та ін. – є основними проблемами лісової сфери.

3. Покращенню ситуації, що склалася може сприяти об'єднання державних лісогосподарських підприємств з приватними підприємницькими структурами у кластерні утворення за участю органів влади та фінансових установ.

3.4. Деякі засоби господарсько-правового регулювання туристичної діяльності спеціального характеру

У сучасному світі туризм відноситься до однієї з найбільш пріоритетних галузей економіки та регіонального розвитку. Розвиток міжнародного в'їзного туризму дозволяє приносити значний прибуток до бюджету країни. Україна, яка має унікальне географічне розташування, має величезний потенціал для того, щоб туристична галузь стала одним з головних джерел надходжень до держбюджету. Завдяки розвитку туристичної галузі можливо забезпечити розвиток

¹ Савчук О. О. Полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не відведені до земель лісового фонду. Екологічне право. Підручник / за заг. ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.

інших сфер економіки, насамперед транспорт та зв'язок. Але для успішного розвитку туризму необхідно забезпечити належне регулювання та підтримку з боку держави.

Необхідність впливу державних органів на розвиток туризму зазначається у багатьох міжнародних документах. Зокрема, у Гаазькій декларації з туризму, яка була прийнята на Міжпарламентській конференції UNWTO у 1989 році, прямо визначається, що «туризм має плануватися державою на конкретній і послідовній основі та стати частиною комплексного плану розвитку будь-якої країни разом з іншими пріоритетними секторами, такими як промисловість, сільське господарство, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, освіта»¹.

У ст. 6 Закону України «Про туризм» (далі – ЗУ «Про туризм»)² держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. У абзаці 8 «Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року»³ прямо вказано, що єдиний шлях розв'язання системних проблем у сфері туризму та курортів – це стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України.

Статтею 6 ЗУ «Про туризм» встановлено, що реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом:

- 1) визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму;
- 2) визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів України, їх використання та охорони;

¹ Гаазька декларація Міжпарламентської конференції з туризму. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_904. (дата звернення 20.10.2019).

² Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. [URL]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 25.10.2019).

³ Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#n9> (дата звернення 25.10.2019).

- 3) спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму;
- 4) визначення основ безпеки туризму;
- 5) нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян);
- 6) ліцензування в галузі туризму, стандартизації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу;
- 7) встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу;
- 8) організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму;
- 9) визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму;
- 10) участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму. Вказаний перелік не є вичерпаним та державне регулювання в галузі туризму може здійснюватися іншими способами, визначеними законом.

Але, слід констатувати, що визнання важливості розвитку туристичної галузі має декларативний характер та наразі в Україні немає чіткого розуміння, в якому напрямку необхідно здійснювати реформування туристичної галузі, відсутній єдиний підхід до господарського-правового регулювання діяльності суб'єктів, що надають туристичні послуги. Слід погодитися з Резніковою В. В, яка зазначила, що «неповнота суперечливість правових норм, що регулюють поведінку суб'єктів туристичної діяльності, недостатність розробки понятійного апарату, а в окремих випадках і відсутність правового регулювання тих чи інших питань, створюють вагомі перешкоди в практиці ефективного здійснення господарюючими суб'єктами туристичної діяльності»¹.

У широкому розумінні державне регулювання – це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ та ор-

¹ Резнікова В.В. *Правова природа інституту туристичного обслуговування. Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. №9. С. 71.

ганізацій на розвиток суспільного способу виробництва для його стабілізації до умов, що змінюються¹. В. В. Добровольська визначає державне регулювання підприємницької діяльності як діяльність державних органів, що здійснюється за допомогою використання визначених законодавством засобів впливу на підприємницькі відносини, з метою забезпечення рівного підпорядкування всіх учасників господарських відносин правовому господарському порядку та рівного захисту державою всіх суб'єктів підприємництва².

Щодо державного регулювання туристичної галузі, в науковій літературі зустрічаються різні підходи до визначення поняття «державне регулювання в галузі туризму». Є. В. Козловський³ формулює державне регулювання в галузі туризму як сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на туристичну галузь, діяльність суб'єктів господарювання. Ю. В. Алексеєва⁴ визначає державне регулювання туристичної галузі як сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на розвиток туристичної галузі, створення ними умов для ефективної співпраці органів державної влади, місцевого самоврядування та приватного сектора щодо розвитку туризму через різні механізми державного регулювання: адміністративні, організаційні, економічні, правові, екологічні тощо. І. В. Валентюк визначає державне регулювання туристичної сфери як сукупність методів державного управління, які передбачають систему заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, що здійснюються державними органами у сфері туризму з метою стабілізації та пристосування вітчизняного туризму до постійних суспільних змін⁵. Давидова О. Г. вказує, що під держав-

¹ Мочерний С. В. Економічна енциклопедія : в 3 т. Київ : Академія, 2000. Т. 1. С. 38.

² Добровольська В. В. Правові засади державного регулювання підприємницької діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2011. С. 77.

³ Ящищак О. Р. Державне регулювання ринку фінансових послуг в Україні: організаційно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. С. 56.

⁴ Алексеєва Ю. В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління. Одеса, 2005. С. 13.

⁵ Валентюк І. В. Організаційно-економічні механізми державного регулювання туристичної сфери України : дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2005. С. 181.

ним регулюванням туристичної діяльності розуміється система дій та заходів держави щодо вибору і застосування сукупності інструментів, за допомогою яких здійснюється прямиий або опосередкований вплив на об'єкти і суб'єктів туристичної діяльності та створюється сприятливе середовище для розвитку цього виду діяльності¹.

Основними цілями державного регулювання в галузі туризму визначено:

1) забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, відновлення і зміцнення здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав;

2) безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших суб'єктів туристичної діяльності та їх об'єднань, прав та законних інтересів власників або користувачів земельних ділянок, будівель та споруд;

3) збереження цілісності туристичних ресурсів України, їх раціональне використання, охорона культурної спадщини та довкілля, врахування державних і громадських інтересів при плануванні та забудові територій;

4) створення сприятливих умов для розвитку індустрії туризму, підтримка пріоритетних напрямів туристичної діяльності².

Вважаю, що однією із основних цілей державного регулювання в туристичній галузі є безпека туризму, захист прав та законних інтересів туристів, інших відвідувачів, та будь-яких суб'єктів туристичної діяльності.

Згідно зі ст. 12 Господарського Кодексу України (далі – ГК України) держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності³.

¹ Давидова О.Г. Державне регулювання розвитку туристичної діяльності в Україні : автореф. дис. ...канд. екон. наук. Полтава, 2013. С. 3, 4.

² Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 25.10.2019).

³ Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 25.11.2019).

В своєму дослідженні Олюха В. Г. відмічає, що господарсько-правові засоби розглядаються як складова частина механізму господарсько-правового регулювання, що забезпечують досягнення не тільки правового, а й інших соціально-економічних результатів за умови врахування специфіки об'єкта, до якого вони застосовуються, і мети правової діяльності. При цьому господарсько-правові засоби слід поділяти на: публічно-правові та приватно-правові; засоби макроекономічного та мікроекономічного впливу; прямої та непрямой державної підтримки; прямої участі держави у їх застосуванні та опосередкованої¹.

В господарському праві засоби державного регулювання господарської діяльності, які поділяються на адміністративні та економічні, визначені ст. 12 Господарського Кодексу України: державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування; технічне регулювання; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій. Відповідно до ст. 6 ЗУ «Про туризм» реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється як в адміністративному порядку, так і економічними засобами, передбаченими в переліку способів державного регулювання.

Аналіз ст. 12 ГК України дозволяє зробити висновок, що вказаний перелік засобів державного регулювання господарської діяльності, не є остаточним, та включає основні засоби регулюючого впливу, а загалом такі засоби можуть бути різноманітними.

Засобами, які не внесені до загального переліку в ст. 12 ГК України та у ЗУ «Про туризм», на мою думку, є забезпечення відповідальності суб'єктів туристичної діяльності перед туристами (страхування, банківська гарантія, створення Фонду гарантування відшкодування збитків туристам). Окремими засобами регулювання туристичної діяльності є: а) забезпечення захисту інтересів туристів як споживачів шляхом розгляду спорів на базі створеної платформи

¹ Олюха В.Г. Господарсько-правові засоби оптимізації капітального будівництва у сучасній Україні: дис. ... д.ю.н.. Одеса, 2015.

ADR (ODR); 6) фінансова підтримка суб'єктів туристичної діяльності для вирішення соціально-економічних завдань.

Розглядаючи механізм державного регулювання туристичної сфери України, І. В. Валентюк групує правові засоби на підставі інших критеріїв та відносить до організаційних: програми розвитку туризму, створення єдиної інформаційної системи, нарощування туристичного потенціалу держави, формування позитивного туристичного іміджу держави, а до економічних: ліцензування, стандартизація, сертифікація, кредитування, митні та податкові пільги¹. Такий перелік дозволяє зробити висновок, що існуюче закріплення інструментарію державного регулювання у спеціальному за призначенням законі побудовано не системно, перелічені різні логічні рівні, форми, засоби, методи сформульовані без взаємної узгодженості і потребують належної класифікації в господарському праві та законодавстві.

Так, засоби регулювання адміністративного характеру є засобами впливу держави, за яких необхідний суспільству результат досягається шляхом прямого наказу (обов'язкового припису) компетентного органу, що підлягає обов'язковому та однозначному виконанню суб'єктом туристичної діяльності, незалежно від того, вигідно це йому економічно чи ні.

Отже, у господарському праві всі засоби господарсько-правового регулювання туристичної діяльності з метою найбільш сприятливого їх застосування варто поділяти на підставі кількох критеріїв: як за характером впливу, так і за функціями держави в цій сфері. У зв'язку з цим засобами господарсько-правового регулювання туристичної діяльності та іншої діяльності, пов'язаної з туристичною, на мій погляд, є такі.

1. Загального характеру. Вони поділяються на адміністративні та економічні. Адміністративними засобами є: прогнозування та планування розвитку туризму та туристичної діяльності; державне замовлення з обов'язковим відображенням в бюджетному плануванні; ліцензування; технічне регулювання; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; контроль за діяльністю у галузі туризму; митний та прикордонний контроль, встановлення відповідальності та

¹ Валентюк І. В. Організаційно-економічні механізми державного регулювання туристичної сфери України: дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2005. С. 163.

застосування засобів впливу за порушення законодавства України. Економічними засобами є: надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

2. Спеціального характеру. Адміністративними з них є такі: засоби дозвільного характеру (дозволи на туристичний супровід; сертифікація і стандартизація у сфері туристичної діяльності; категорійність об'єктів туристичної інфраструктури); ведення реєстру суб'єктів туристичної діяльності; забезпечення відповідальності суб'єктів туристичної діяльності (страхування, гарантії банків, гарантійні фонди). Економічними, які додатково мають соціальну спрямованість на захист споживачів, є: забезпечення захисту інтересів туристів як споживачів шляхом розгляду спорів на платформі альтернативного врегулювання спорів (Alternative dispute resolution, далі – ADR), онлайн вирішення спорів (Online dispute resolution, далі – ODR) та туристичних організацій для економії їх матеріальних ресурсів; формування недержавного сектору управління туризмом та туристичною діяльністю, насамперед, шляхом утворення та функціонування саморегулювальних організацій.

Таким чином, правовий зміст господарсько-правового регулювання господарської діяльності в галузі туризму – це сукупність методів, форм, засобів регулюючого впливу органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також саморегулювальних організацій при здійсненні ними регулювання туристичної діяльності у межах їхньої компетенції та правового господарського порядку.

Одним із засобів господарсько-правового регулювання, який більш необхідно розуміти як напрямок регулювання, спрямований на захист прав і законних інтересів споживачів послуг, що надаються суб'єктами туристичної діяльності, є забезпечення відкритого доступу до інформації про суб'єктів туристичного ринку.

У законодавстві деяких європейських країн, наприклад Республіки Польща¹, передбачено включення окремих суб'єктів туристичної діяльності до спеціального державного реєстру.

¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19971330884> (дата звернення 25.11.2019).

В Латвійській Республіці існує база даних туроператорів і агентів. База даних містить інформацію про туроператорів і турагентів на ринку, які зареєстровані і отримали спеціальний дозвіл (ліцензію) на надання комплексних туристичних послуг, а також про зареєстрованих постачальників супутніх туристичних послуг. Комплексний і / або пов'язаний постачальник туристичних послуг може працювати кількома способами одночасно, як в якості туристичного оператора, так і в якості туристичного агента і в якості асоційованого постачальника туризму. База даних може доповнюватися інформацією про туристичних провайдерів, зареєстрованих за межами території ЄС, а також про латвійських філіях туристичних провайдерів, зареєстрованих в інших державах-членах ЄС.

Необхідно відмітити, що вказана база містить інформацію, яка допомагає споживачу туристичних послуг отримати максимально повну інформацію про суб'єкта туристичної діяльності, а саме:

- номер ліцензії,
- мова;
- дата отримання ліцензії
- вид бізнесу (туроператор та/або турагент та/або постачальник супутніх послуг);
- реєстраційний номер суб'єкта туристичної діяльності в реєстрі підприємств Lursoft, який пропонує повну та юридично обґрунтовану базу даних про все підприємства, які зареєстровано в Латвії;
- дата реєстрації в реєстрі підприємств;
- філіал підприємства;
- торгова назва;
- юридична адреса;
- фактична адреса;
- телефон;
- факс;
- електронна скринька;
- адреса веб-сайту;
- адреса пункту продажу;
- телефон пункту продажу;

- E-mail пункту продажу;
- Веб-сторінки;
- розмір фінансового забезпечення;
- дата початку фінансового забезпечення;
- дата закінчення фінансового забезпечення;
- страховик;
- дата закінчення строку дії угоди або дозвіл між туристичним оператором та турагентом та реєстраційні відомості про такого туроператора або турагента.

В Україні існує Ліцензійний реєстр суб'єктів туроператорської діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Але він є малоінформативним, окрім того, контактна інформація туроператорів, яка там вказана, не завжди відповідає дійсності. Окрім того, реєстр створено у вигляді документу Microsoft Excel, завдяки чому пошук інформації ускладнено для звичайного споживача туристичних послуг. Так в Ліцензійному реєстрі суб'єктів туроператорської діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України міститься наступна інформація про туроператора:

- номер ліцензії (у разі наявності);
- дата та номер рішення;
- вид діяльності;
- ідентифікаційний код ліцензіата;
- відомості про ліцензіата (повна назва; адреса; керівник; телефон; E-mail);
- місце провадження діяльності (у разі наявності структурного підрозділу);
- фінансове забезпечення туроператора;
- статистичний звіт;
- область.

Згідно зі ст. 5 ЗУ «Про туризм» туристичні оператори (далі – туроператори) – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання ту-

ристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність. Аналіз вказаної норми дозволяє зробити висновок про те, що туроператорська діяльність є виключною діяльністю займатися якою можливо тільки при наявності ліцензії на тур операторську діяльність.

Таким чином, вимога вказувати в Ліцензійному реєстрі суб'єктів туроператорської діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від діяльності та номер ліцензії лише у разі наявності, є зайвою.

Визначення поняття, яке надає характеристику реєстру у сфері туристичної діяльності відсутнє в ЗУ «Про туризм», але воно надано в Модельному законі про туристську діяльність, яким введено поняття «реєстр господарюючих суб'єктів в галузі туризму¹. Згідно з положеннями Модельного закону про туристську діяльність ведення реєстру суб'єктів господарювання в сфері туризму здійснюється з метою захисту прав та законних інтересів споживачів, забезпечення безпеки туризму, охорони природних і культурних цінностей і спадщини. До реєстру суб'єктів туристичної індустрії включаються юридичні особи та індивідуальні підприємці, які здійснюють діяльність в сфері туризму, сертифіковані засоби розміщення, а також особи, які пройшли атестацію (акредитацію) на право надання послуг екскурсовода (гіда, гіда-перекладача), інструктора по туризму та надають такі послуги.

Пропозиції щодо закріплення положення про формування реєстру у сфері туристичної діяльності в ЗУ «Про туризм» неодноразово з'являлися в сучасних законопроектах. Так згідно з проектом Закону «Про туризм» № 4224² реєстр туризму – інтегрована база даних, заснована на засобах і методах інформаційних технологій, що містить

¹ Модельний закон про туристську діяльність. Ідентифікатор 997_g17 від 16.11.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_g17 (дата звернення 25.11.2019).

² Проект Закону «Про туризм» № 4224 від 24.02.2014. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=49894&pf35401=291905> (дата звернення 25.10.2019).

інформацію про туристичні ресурси дестинації (регіону, країни), культурну спадщину, банк даних про господарюючих суб'єктів туристичної галузі, статистичні та аналітичні дані моніторингу туристичних ресурсів, галузі туризму та туристичної діяльності в дестинації (регіоні, країні), що ведеться центральним органом виконавчої влади у галузі туризму.

Законопроектом запропоновано включати до реєстру юридичні особи та фізичних осіб-підприємців, що здійснюють діяльність у галузі туризму, сертифіковані засоби розміщення, а також осіб, які пройшли акредитацію на право надання послуг екскурсовода (гіда-перекладача), інструктора з туризму та надають такі послуги.

Згідно з Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо удосконалення положень з урахуванням досвіду регулювання ринку туристичних послуг у державах – членах Європейського Союзу» від 28.03.2014 р.¹ державний реєстр суб'єктів туристичної діяльності є автоматизованою базою даних, формування якої передбачає формування, ведення (оброблення, систематизацію, зберігання, захист) і надання відомостей про суб'єктів туристичної діяльності. Державний реєстр суб'єктів туристичної діяльності формується з метою: ведення обліку суб'єктів туристичної діяльності; надання безпечних та якісних туристичних послуг; забезпечення споживачів туристичних послуг достовірною інформацією про суб'єктів туристичної діяльності; автоматизованого оброблення інформації про суб'єктів туристичної діяльності; надання довідкової інформації споживачам туристичних послуг. Повноваження з формування і ведення Державного реєстру суб'єктів туристичної діяльності та надання інформації з Реєстру покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері туризму.

Проектом Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)»

¹ Про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо удосконалення положень з урахуванням досвіду регулювання ринку туристичних послуг у державах – членах Європейського Союзу: Закон України від 28.03.2014. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT0801.html (дата звернення 25.10.2019).

від 22.12.2014 р. № 1580¹ з метою ведення обліку суб'єктів туристичної діяльності; надання безпечних та якісних туристичних послуг; забезпечення споживачів туристичних послуг достовірною інформацією про суб'єктів туристичної діяльності; автоматизованого оброблення інформації про суб'єктів туристичної діяльності та надання довідкової інформації споживачам туристичних послуг передбачено формування в установленому Кабінетом Міністрів України порядку єдиного державного реєстру суб'єктів туристичної діяльності. Під реєстром суб'єктів туристичної діяльності розуміється автоматизована база даних, формування якої передбачає накопичення, оброблення, систематизацію, зберігання, захист і використання відомостей про суб'єктів туристичної діяльності. Формування та ведення Державного реєстру суб'єктів туристичної діяльності покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері туризму та курортів.

Проектом Закону «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо удосконалення державної політики у сфері туризму»², який відкликано 29.08.2019 року, було запропоновано створення Реєстру суб'єктів туристичної діяльності. Метою створення такого реєстру є облік суб'єктів туристичної діяльності, захист прав і законних інтересів споживачів туристичних послуг та інформування їх про суб'єктів туристичної діяльності, які дотримуються вимог законодавства у сфері туризму.

Під реєстром суб'єктів туристичної діяльності розуміється загальнодоступна інформаційна автоматизована система, яка призначена для збирання, обліку, зберігання, захисту, накопичення, користування, обробки, надання інформації про суб'єктів туристичної діяльності. Законопроектом запропоновано включати до реєстру

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція): проект Закону України від 22.12.2014 р. № 1580. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53076 (дата звернення 23.10.2019).

² Про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо удосконалення державної політики у сфері туризму: Проект Закону України № 8317 від 20.04.2018. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=63927&pf35401=453537> (дата звернення 27.10.2019).

туроператорів, фахівців туристичного супроводу, готелі, хостели, аналогічні засоби розміщення тощо.

Створення, формування та ведення Державного реєстру суб'єктів туристичної діяльності покладається на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері туризму та курортів.

Реєстр запропоновано розміщувати на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері туризму та курортів. З забезпеченням відкритого та безоплатного доступу користувачів до даних Реєстру, які підлягають оприлюдненню, є за допомогою мережі Інтернет.

На нашу думку, Модельним законом про туристичну діяльність, проектами законів від 28.03.2014; № 4224; № 1580 та № 8317 пропонувалося безпідставне включення до реєстру суб'єктів туристичної діяльності надмірно великої кількості осіб, оскільки згідно зі ст. 5 Закону України «Про туризм» суб'єктами туристичної діяльності є будь-які суб'єкти, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність.

Розглядаючи питання щодо суб'єктів туристичної діяльності, відомості про яких необхідно включати до реєстру, необхідно зазначити, що відповідно до ст. 37 ЗУ «Про туризм» посередницька діяльність на території України з укладення договорів на туристичне обслуговування з іноземними суб'єктами туристичної діяльності не допускається. Така діяльність може здійснюватися лише через туроператорів, створених за законодавством України, що перешкоджає вільному розвитку цієї галузі економіки. Найбільш сучасним законопроектом щодо внесення змін до ЗУ «Про туризм» «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо удосконалення понятійного апарату у туристичній галузі та лібералізації туристичної діяльності» № 10216 від 10.04.2019^[1] (знято з розгляду 29.08.2019) в межах лібералізації господарської діяльності було запропоновано дозволити здійснення посередницької діяльності на території Укра-

¹ Про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо удосконалення понятійного апарату у туристичній галузі та лібералізації туристичної діяльності: Проект Закону України № 10216 від 10.04.2019 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=65798&pf35401=481855>.

їни з укладення договорів про надання комплексу туристичних послуг з іноземними суб'єктами туристичної діяльності турагентів за умови встановлення розміру фінансового забезпечення на рівні туроператора; введення ліцензування на турагентську діяльність та розподілу відповідальності між туроператором та турагентом наступним чином:

1) споживач укладає договір з туроператором – відповідальність несе туроператор;

2) споживач укладає договір з турагентом:

а) якщо туроператор є резидентом України – відповідальність несе туроператор;

б) якщо туроператор є нерезидентом України – відповідальність несе турагент, який має право на стягнення у порядку регресу з будь-яких третіх осіб, які сприяли настанню події, що стала підставою для настання відповідальності.

Вважаємо, що запропоновані цим законопроектом зміни є позитивними, сучасними, оскільки обмеження, яке встановлено ст. 37 ЗУ «Про туризм» істотно обмежує як турагентів у виборі сторони договору, так і споживача у можливості вибору туру, що максимально відповідає його очікуванням, оскільки національний туроператор не в змозі охопити усе розмаїття турів, пропонуваних у світі.

На підставі викладеного, пропонуємо наступне:

1. У зв'язку з тим, що основною метою формування реєстру є забезпечення споживачів туристичних послуг достовірною інформацією про суб'єктів туристичної діяльності, у реєстрі повинна міститися інформація про таких основних суб'єктів туристичної діяльності як туроператор і турагент у тому випадку, якщо він здійснює реалізацію послуг іноземного туроператора. Саме у цьому разі відповідальність перед споживачем несе турагент, що буде відповідати фактичному отриманню послуг від турагента. Можна запропонувати таку назву реєстру – Єдиний державний реєстр туроператорів та турагентів.

2. Закріпити в Законі України «Про туризм» такі положення:

а) перелік даних про суб'єкт, що підлягають внесенню до реєстру: інформація, що міститься у Єдиному державному реєстрі юридичних

осіб та фізичних осіб-підприємців; номер, дата видачі та термін дії ліцензії; дані про фінансове забезпечення цивільної відповідальності суб'єкта перед туристами; дані про обов'язкове страхування (медичне та від нещасного випадку) туристів, що здійснюють туристичні подорожі, а також інші у випадку наявності. Для туроператорів та турагентів, що здійснюють діяльність у сфері виїзного туризму, до реєстру також включаються дані про асистуючі компанії за кордоном та гарантії виконання зобов'язань;

б) відомості про туроператорів та турагентів вносяться до Єдиного державного реєстру туроператорів та турагентів центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, безкоштовно після прийняття рішення про видачу ліцензії суб'єкту, що підлягає включенню до реєстру;

в) відповідальність за зміст наданих для внесення до Єдиного державного реєстру туроператорів та турагентів відомостей лежить на суб'єкті. Для споживача та інших осіб, що є контрагентами суб'єкта, пріоритетними є дані, що містяться в реєстрі;

г) суб'єкт не має права здійснювати туроператорську або турагентську діяльність без включення до Єдиного державного реєстру туроператорів та турагентів.

Вважаємо, що найбільш вдало умови та порядок здійснення доступу до реєстру суб'єктів окремої галузі господарської діяльності відображено у ЗУ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 2343-ХІІ від 14.05.1992 р. у редакції ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»» № 4212-VI від 22.12.2011 р., що набув чинності 19.01.2013 р. з наступними змінами, а також у наказі Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку формування і ведення Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України» № 541/5 від 26.03.2013 р.

Вважаю, що положення про доступ до інформації Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією,

ліквідаторів) України повною мірою відповідають сучасним реаліям і можуть бути запозичені при розробці положення про Єдиний державний реєстр туроператорів та турагентів.

Варто закріпити на законодавчому рівні положення про те, що доступ до Єдиного державного реєстру туроператорів та турагентів здійснюється через мережу Інтернет на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, із забезпеченням можливості пошуку, перегляду, копіювання та роздрукування на основі поширених веб-оглядачів та редакторів без необхідності застосування спеціально створених для цього технологічних та програмних засобів цілодобово і без обмежень та стягнення плати.